

Witte boorden, blauwe kielen. Patroons en arbeiders in de Belgische textielnijverheid in de 19e en 20e eeuw

Luc Peiren, wetenschappelijk medewerker
AMSAB

Op 10 september ll. stelde Bart De Wilde, wetenschappelijk medewerker van het AMSAB, zijn boek over de sociale relaties in de Belgische textielnijverheid aan de pers voor. De publicatie kadert in een project dat in 1990 werd opgestart in opdracht van Profortex (Promotion de la Formation Textile).

De historicus Bart De Wilde was voor dit breedvoerige onderzoek de geknipte persoon. Voor zijn licentiaatsverhandeling had hij immers de evolutie van de Landelijke Textielbewerkersbond naar de Textielarbeiderscentrale van België (TACB) onderzocht. Voor het project werd een wetenschappelijke begeleidingscommissie opgericht, bestaande uit prof. dr. H. Balthazar, dr. H. Coppejans-Desmedt, de heer G. Deseyn, dr. D. Deweerdt, prof. dr. P. Scholliers en dr. W. Steenhaut.

De wetenschappelijke publicatie

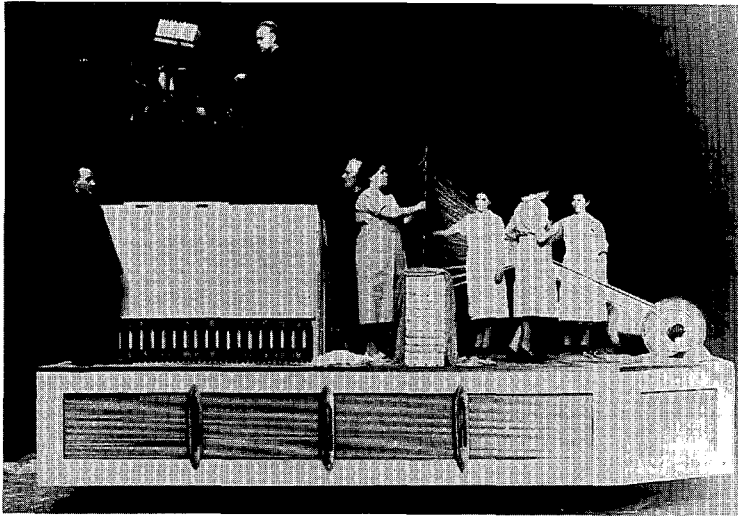
Het aanvankelijke doel van deze studie was een diachronische analyse van de sociale aspecten in de ontwikkeling van de textielnijverheid vanaf begin vorige eeuw (de eerste technologische innovaties in de textielindustrie) tot aan de economische crisis van de jaren '70. Het onderzoek betrof zowel de patroons en hun verenigingen als de arbeiders en hun vakbonden. Bovendien ging De Wilde ook na hoe beide partijen zich in deze periode tegenover elkaar verhielden. Deze

sociale relaties vormen een essentieel onderdeel van de studie. Uitgaande van een conflictmodel zette de auteur nauwgezet de uitbouw van een sociaal overlegmodel uiteen dat exemplarisch is voor de evolutie van het sociale overleg in de Belgische economie.

Het onderzoek naar de sociale relaties in de textielindustrie viel aldus uiteen in drie delen.

Van 1990 tot 1994 hield De Wilde zich bezig met het onderzoek naar de patroons: leefwereld, sociaal-economische achtergrond, ideologie, maatschappelijke functies, politieke mandaten, opleiding, huisvesting, levensstandaard enz. Op basis van een groot aantal biografieën van textielpatroons uit de periode 1830-1970 werd een dwarsdoorsnede gemaakt van het textielpatronaat in diverse periodes. Vervolgens onderzocht hij hoe deze patroons zich verenigden in werkgeversorganisaties om zich zo in de 19e en 20e eeuw in het sociale overleg te kunnen verdedigen tegenover de eisen van de ontluikende arbeidersbeweging. In 1994 kwam het onderzoek naar de arbeiders aan bod. Hier werkte De Wilde zijn licentiaatsverhandeling betreffende de socialistische vakorganisaties in de textielnijverheid dieper uit. Deze vakorganisaties ontstonden in de 19e eeuw in de verschillende economische centra waar deze specifieke nijverheid gevestigd was. De voornaamste waren Gent, Verviers en delen van West-Vlaanderen. Aangetoond wordt hoe deze vakorganisaties zich in de tweede helft van de 19e eeuw moeizaam ontwikkelden op lokaal niveau om zich vanaf 1898 uiteindelijk te verenigen in een federatie. Aan de hand van dit laatste deed de auteur een analogo onderzoek naar de groei van de christelijke vakbeweging in dezelfde periode.

Daaraan voorafgaand worden de moeilijke werk- en leefomstandigheden van de textiel-

arbeiders in de 19e eeuw beschreven, waarbij de afwezigheid van elke sociale wetgeving het meest opvallend is.

Het derde deel van het onderzoek, met name de studie van de sociale relaties tussen textielpatroons en -arbeiders én hun organisaties gebeurde in de laatste twee jaren van het project, namelijk in 1995 en 1996. Uitgaande van het 'sociale kerkhof' wordt beschreven hoe sociale conflicten in de Belgische textielnijverheid in de tweede helft van de 19e eeuw aan de basis lagen van toenemend sociaal overleg tussen werkgevers en werknemers in de 20e eeuw. Met dit sociale overleg groeide ook de sociale wetgeving, die in de textielnijverheid onder meer de kinderarbeid aan banden legde en nadien deed verdwijnen.

De tentoonstelling met bijgaande lesbrochure

Gezien de doelstellingen van Profortex werd vrij gauw gedacht aan het vertalen van dit wetenschappelijk onderzoek naar het onderwijs toe. Daartoe zouden een tentoonstelling

en een lesbrochure opgesteld worden.

Voor de tentoonstelling werd een scenario uitgewerkt dat de bovenvernoemde onderzoeken door een waaier van illustraties (foto's, affiches, archiefstukken enz...), bindteksten en onderschriften op een zeer bevattelijke wijze voor de leerlingen en andere geïnteresseerden vertaalt. Om dit te ondersteunen werd ook een lesbrochure gepubliceerd. Daarvoor werd contact opgenomen met lerengroepen (onder meer de dienst lerarenopleiding van de Universiteit Gent) en werd een beroep gedaan op een leraar geschiedenis uit het secundair onderwijs die, de pedagogische richtlijnen in acht nemend, het verhaal van boek en tentoonstelling herneemt.

Het interessante van het hele project is dat de studie van de sociale relaties in de textielnijverheid tussen 1830 en 1970 zeer goed model kan staan voor verschillende maatschappelijke aspecten in de geschiedenis van ons land. De textielindustrie in de 19e eeuw staat voor technische vernieuwingen, voor het opnieuw bekijken van het economische proces (rationalisering tengevolge van mechanisering). Ook was de textielindustrie in de be-

schreven periode één van de steunpilaren van de Belgische economie, die aan de hand van deze nijverheid mee uiteengezet werd. De textielnijverheid is tevens een sociaal laboratorium geweest voor de eerste sociale wetten (beperking en verbod van kinderarbeid, reglementering van de vrouwenarbeid, de wetgeving op de arbeidsongevallen enz...).

In beide opzichten reflecteert de textielnijverheid het vroege economische denken dat uitermate beïnvloed werd door het gekende "laissez faire, laissez passer", waarbij sociale bekommernissen de vrije ontwikkeling van de industriële staat in de weg stonden.

In de tentoonstelling en de lesbrochure is ook aandacht voor het arbeidersverweer door de vorming van eigen ziekenfondsen en vakbonden, door stakingen, bedrijfsbezettingen enz... Ook op die wijze was en is de textielnijverheid exemplarisch voor het sociaal-economische leven in België gedurende de 19e en 20e eeuw. Tevens toont dit educatieve pakket de minder gekende zijde van dit sociaal-economische leven. Door middel van de tentoonstelling en de lesbrochure wordt aangetoond hoe vanuit hogervermeld verzet een verstandhouding met de werkgevers groeide die de basis vormde van verschillende economische bloeiperiodes enerzijds en sociale welvaart voor de arbeiders anderzijds.

Bart DE WILDE, Witte boorden, blauwe kielen. Patroons en arbeiders in de Belgische textielnijverheid in de 19e en 20e eeuw, Gent : Ludion, 1997, 404p., 200 ill., 1200fr.
Bestellen: Ludion Distributie (053) 777 848, fax (053) 779 888 of AMSAB (09) 224 00 79

Affichetentoonstelling 'Hoe koud was de vrede?'

Rik Hemmerijckx, departement Archief
AMSAB

De vzw Vrede heeft een geschiedenis die teruggaat tot de oprichting van de Belgische Unie voor de Verdediging van de Vrede (BUVV) in 1949⁽¹⁾, naar aanleiding van de Oproep van Stockholm voor de stopzetting van kernproeven. Ze werd vooral gedragen door militanten uit de invloedssfeer van de KP.

In de loop van veertig jaar heeft de BUVV meegewerkt aan talloze vredesinitiatieven, gaande van acties tegen de herbewapening van Duitsland tot de anti-atoommarsen in de jaren '60, het Vietnamprotest en de anti-rakettenbeweging in de jaren '80. Om deze bewogen periode te evoceren heeft de vzw Vrede een affichetentoonstelling opgezet met de sprekende titel *Hoe koud was de vrede?* Naast de vroege affiches van de Wereldvredesraad met de bekende ontwerpen van Pablo Picasso, zijn er ook affiches te zien van Roger Somville, Willy Wolsztajn, GAL, R. Enriquez, K. Wittkugel en vele anderen. De tentoonstelling was reeds te zien in Gent en Lokeren en reist verder rond.

(1) S. CLAES, *Vrede zonder rechtvaardigheid is geen vrede: geschiedenis van de BUVV/Vrede, 1949-1994*, UGent, licentiaatsverhandeling, 1996.

De catalogus werd gepubliceerd als *Vredeschahier 1/97* en is samengesteld door Sarah Claes en Ludo De Brabandere.
Kostprijs: 250fr. Inlichtingen: Vrede, Galgenberg 29, 9000 Gent, tel. (09) 233 56 78